

DEN NORSKE KIRKE

Agder og Telemark biskop

Lyngdal kirkelige fellesråd
Postboks 265

4576 LYNGDAL

Dato: 09.03.2022

Vår ref: 21/03121-38

Deres ref:

Oppdatert befaringsrapport i fbm visitas i Eiken, Hægebostad, Grindheim og Konsmo

Vedlagt oversendes oppdatert befaringsrapport i forbindelse med bispevisitasen.

Med vennlig hilsen

Stein Reinertsen
biskop

Grethe Ruud Hansen
førstekonsulent personal/biskopsekretær

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Befaringsrapport Eiken Hægebostad Grindheim Konsmo

Mottakere:

Hægebostad kirkelige fellesråd	Birkeland	4595 TINGVATN
Lyngdal kirkelige fellesråd	Postboks 265	4576 LYNGDAL
Soknepresten i Eiken sokn	Lygnaveien 985	4595 TINGVATN
Soknepresten i Hægebostad sokn	Lygnaveien 985	4595 TINGVATN
Soknepresten i Konsmo sokn	Gamla Skulå	4540 ÅSERAL
Grindheim menighetsråd	Konsmogarden 6	4525 KONSMO
Konsmo menighetsråd	Konsmogarden 6	4525 KONSMO
Eiken sokneråd	Lygnaveien 985	4595 TINGVATN
Hægebostad menighetsråd	Lygnaveien 985	4595 TINGVATN
Hægebostad kommune	Birkeland	4595 TINGVATN
Lyngdal kommune	Postboks 35	4577 LYNGDAL

Rapport fra befaring før visitas

Kirkene i Konsmo og Grindheim, Eiken og
Hægebostad

November 2021

Om befaringen og befaringsrapporten

Befaringen fant sted 4. november 2021. Med på befaringen var Carl Magnus Salvesen, kirkeverge i Lyngdal kirkelige fellesråd. I Konsmo og i Grindheim møtte Ingunn Birkeland (Daglig leder Konsmo og Grindheim sokn) og sokneprest Geir Ola Tveit. Vi møtte dessuten kirketjener i Grindheim, Lise Finseth Løland.

I Eiken var i tillegg til Carl Magnus og Bernt Rune Sandrip (sokneprest), kirketjener Aud Ramona Langås. I Hægebostad møtte vi kirketjener, Inger Johanne Kallstøl.

Geir Myre stilte som rådgiver fra biskopens kontor.

Befaringen omfattet Konsmo kirke og Grindheim kirke i gamle Audnedal kommune som fra 1. januar 2020 ble slått sammen med Lyngdal kommune. Hægebostad kirke og Eiken kirke er fortsatt i Hægebostad kommune. Fellesrådene i Lyngdal og Hægebostad har felles kirkeverge. Alle fire kirkene har omliggende gravplasser og tilhørende servicebygg. Hægebostad har en nytt menighetsbygg mens Eiken har innredet noe av servicebygget til møterom.

Befaringsrapport utgjør sammen med visitasmeldingens del om kirkebygg, inventarlistene fra kirkebyggdatabasen, svar på questbackundersøkelse om kirkebygg og bilder tatt under befaringen, rapporteringen til biskopen om kirkebyggene før visitasen. Sist visitas i Konsmo og Grindheim var i 2016 mens sist visitas i Hægebostad og Eiken var i 2011. Det foreligger befaringsrapport fra begge kirkebyggbefaringen i forbindelse med disse visitasene.

Fokus på universell utforming

Etter Lov om likestilling og forbud mot diskriminering kapittel 3 har offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten, plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen med utgangspunkt de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse.

Det finnes byggetekniske standarder som definerer universell utforming. Byggets antikvariske verdi og kostnad vil kunne rettferdiggjøre at man i enkelte tilfeller må dispensere fra kravene.

Fokus på inventarregistrering

Etter § 18 i kirkeloven skal menigheten føre register over kirkens inventar. Dette er utdypet i Regler for inventar og utstyr (Fastsatt av Kirkemøtet 15 april 2015) Kap 7 § 29: «Menighetsrådet har ansvar for at alt permanent og kirkelig inventar og utstyr registreres i et nasjonalt register. Ved visitas og prostebesøk gis det rapport om registreringen. Jfr følgende § 30 skal registeret oppdateres med anskaffelser, endringer, avhendinger og større reparasjoner.»

Vi viser videre til Rundskriv om forvaltning og registrering av kirkeinventar (Rundskriv P-2/2010 fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet). Her omtales bl.a. bruken av Kirkebyggdatabasen som kirkens offisielle verktøy for registrering i nasjonalt inventarregister.

Inventar er ført inn i kirkebyggdatabasen med bilder for kirkene i Konsmo og Grindheim. Det må gjerne jobbes videre med å legges inn mer beskrivelser i form av verdi/tidfesting/historikk. I Hægebostad og Eiken mangler innføringene. Dette arbeidet må prioriteres og settes i gang. Det forventes at man i løpet av 1. halvår 2022 har gjort registreringsarbeidet for disse to kirkene.

Kort Historikk for sognene Konsmo og Grindheim

Audnedal kommune gikk i 2020 inn som en del av Lyngdal kommune. Ved den store kommunesammenslåingen i 1964 ble tidligere Konsmo kommune slått sammen med Grindheim kommune og litt av Bjelland kommune til Audnedal kommune. Regionen hadde allerede da gjennomgått flere administrative avdelinger og sammenslåinger. Før sammenslåingen i 2020 opererte man med følgende 8 grunnkretser i kommunen: Brastad, Viblemo, Konsmo, Audnedal, Ågedalstø, Øydna, Byremo og Håland/Svindal. Grindheim tilhører Byremo.

Hægebostad har et landareal som er nesten dobbelt så stort (424km²) som tidligere Audnedal, men et innbyggertall som er nesten likt. Statistisk delt i to delområder, tilsvarende tidligere kirkesogn, Hægebostad og Eiken. Hægebostad har kretsene: Snartemo, Gyberg, Birkeland, Lauen, Tingvatn og Naglestad. Eiken har kretsene: Neset, Kvåle, Eiken, Hobbesland, Bryggeså og Nøkland.

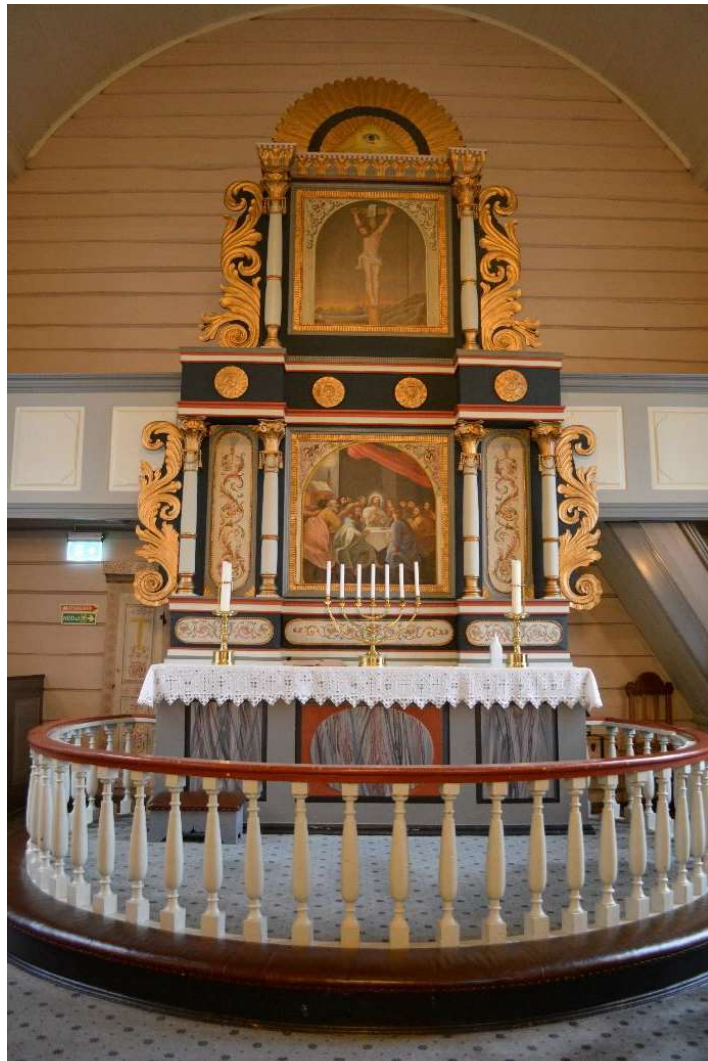
Både Hægebostad og Eiken har lang historikk som kirkesteder, knyttet til gamle ferdselsårer og bosetninger. Dette beskrives kort under det enkelte kirkebygg.

Konsmo, Grindheim, Hægebostad og Eiken utgjør egne sogn.

Kirkens konstruksjon:

Alle fire kirkene er bygget med Tre - tømret/laftet som hovedmateriale og kledd med malt trepanel. Det er kjennskap til lekkasje i to av kirkene (Eiken og Konsmo) og kjent fukt/råteskade i en kirke (Hægebostad). Det er viktig at man kommer i gang med prosessen med å prosjektere og søke om å få utbedre disse tiltakene. Det ligger mye økonomisk støtte (40 % finansiering) i å benytte statlige, såkalte klimamidler, som har vært lyst ut de siste årene.

Konsmo kirke

Konsmo kirke i Lister og Mandal prosti er bygget i 1802. I boken "Konsmo kirke 200 år" konkluderer man med at dagens kirke er fjerde kirke på stedet. I kulturminndatabasen Askeladden er det registrert 2 kirker med egen kulturminne-ID, men dagens kirke omtales i teksten som tredje kirke på stedet. Eldste skriftlige omtale man kjenner av kirke på stedet er fra 1435. Soknet nevnes allerede i 1390. I Askeladden står det videre at dagens kirke avløste en kirke, antakelig bygd mellom 1560 og 1600 og at det ble brukt materialer fra den gamle kirken til den nye kirken. I jubileumsboken vises det til skriftlige kilder som forteller om at soknet fikk ny kirke i 1731.

Kilder bør gjennomgås og verifiseres slik at eventuelle feil i Askeladden, som offentlig kulturminnedatabase, blir innrapportert og oppdatert.

Kirken sokner til Konsmo menighet og forvalteransvaret for kirken ligger til Lyngdal kirkelige fellesråd.

Fram til 1844 var Konsmo annekskirke til Valle i Lindesnes. Fra 1844 til 1971 var Konsmo og Vigmostad et prestegjeld, Nordre Undal prestegjeld. Fra 1971 var Konsmo en del av Nor-Audnedal prestegjeld, sammen med Grindheim og Åseral.

Vernestatus

Kirken har vernestatus Automatisk listeført (1650 - 1850). Den fredede delen av middelalderkirkegården i vest avgrenses dels av kirkegårdsmur og følger kirkebygg fra tverrskip.

Universell tilpasning

Kirken har universell tilgang via hovedinngang. Rullestolbruker kan ikke selv åpne døren uten hjelp. Tilgangen skjer via permanent rampe. Det er laget til egnet rullestolplass inne i kirken. Kirken har ikke HC toalett i kirken. Toaletter i servicebygg ca. 50 m fra kirken er uegnet som publikumstoalett og for trange for rullestol. Det er avmerket HC parkeringsplass like utenfor hovedporten og på den nye, store parkeringsplassen.

Kirkens konstruksjon:

Kirken er bygget med Tre - tømret/laftet som hovedmateriale. Den er kledd med malt trepanel.

Vedlikehold:

Kirken ble sist vedlikeholdt utvendig i 2019. Fasaden ble behandlet med Linoljemaling. Sist tilsyn ble utført 2020.

I to vinduer mot sør er det tydelige fuktskader i nnvendig i karmen etter kraftig regnvær.

Oppvarming av kirken

Oppvarmingen av kirken skjer ved hjelp av Rørovn under benk. Sakristiet blir oppvarmet med varmepumpe.

Kirkeklokke, ringeanlegg og kirkeur

Kirken har én klokke som betjenes manuelt. Det er regelmessig tilsyn av klokkene.

Hovedinstrument

Kirken har Pipeorgel som hovedinstrument. Orgelet ble installert i 1990 og regnes som å være i svært bras tilstand. Kirken har i tillegg akustisk piano.

Inventarregistrering

Innført i kirkebyggdatabasen med bilder

Kirketekstiler

Kirken har kun grønn messehagler. Messehaglen oppbevares på egnet henger.

Lyd og AV utstyr

Det er installert videokanon i kirken og høyttaleranlegg. Det er også installert egen styringspult.

Kirkens bruksvennlighet

Kirken oppleves nokså brukervennlig og barne- og familievennlig.

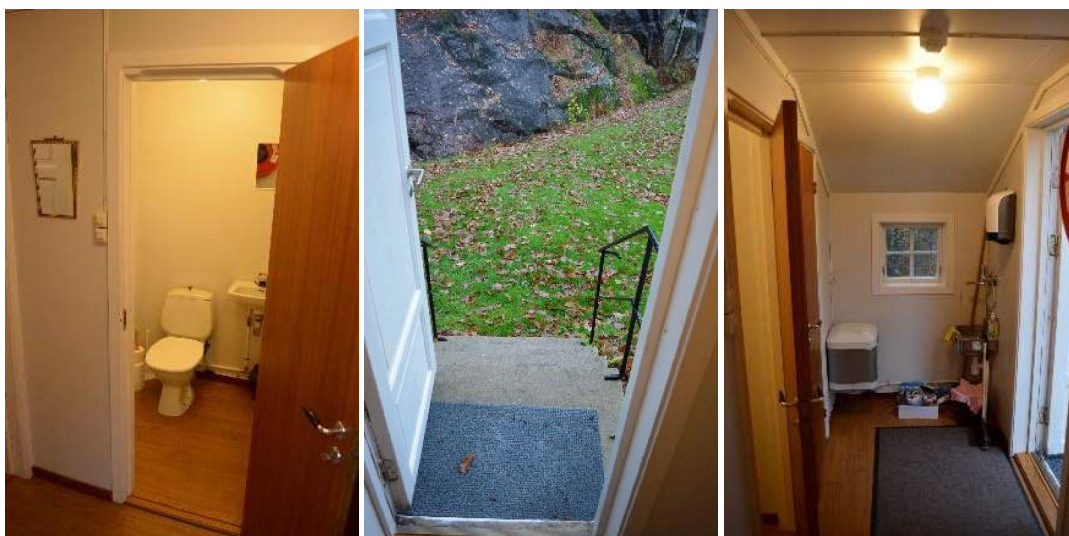
Andre kommentarer

Kirken oppleves som svært brukervennlig til kirkelige handlinger som gudstjenester, begravelser og vielser. Sakristiet er funksjonelt som tilleggslokale i forbindelse med trosopplæringstiltak og andre samlinger med få personer.

Aktuelt under befaring og saker siden sist visitas 2016

Sakristi ble pusset opp i 2017 (Sak 17/01772) I den forbindelse fikk man også montert varmepumpe til oppvarming av sakristiet (Sak 17/05379). Sammen gjør disse tiltakene at rommet nå er mer anvendelig både som sakristi under gudstjenester og til bruk for mindre møter som f.eks. menighetsrådsmøter.

Under befaringen så vi på toalettløsning og bårerom i kjelleren. Toalettet i sakristibygget er lite tilgjengelig fra kirkerommet og er ikke universelt tilpasset. Innvending er det gjerne mulighet for å lage et nytt universelt tilpasset toalett, men det er fortsatt krevende med tilgang fra kirkerommet. Det ble foreslått å kontakte kirkerådets seniorrådgiver for kirkebygg for å se på eventuelle utkast til løsninger.

Det er et bårerom under sakristiet. Det er tilgang til dette både fra sakristi og utenfra. Det er i dag ikke i bruk, bl.a. på grunn av høy fuktighet i rommet. Videre framtid for dette bør vurderes sammen med mulighet for utbygging av HC toaletter.

Det ble søkt om å montere nye takrenner på sakristi i 2019 (sak 19/02494) Disse er ikke montert enda.

Under befaringen så vi også på forskyving av feste/ovnsrør. Det ble drøftet om dette skyltes at gulvet har seget. Dette ville trolig ha vist på andre måter, men en bør la sakkyndig tømmer undersøke nærmere hva dette skyldes, da det er såpass markant (ca 15 cm)

Det er en del avflissing av maling på dør mellom kirkerom og våpenhus og på vinduskarmer. Vi ønsker at dette blir omsøkt som større vedlikeholdsarbeid. Det har tydelig vært malt med andre farger tidligere. Men det er utført en fargeanalyse i 1983 som trolig danner grunnlag for dagens fargesammensetning. Riksantikvaren besitter disse fargeprøvene. Vi ønsker en søknad før dette arbeidet settes i gang.

Når det gjelder selve vinduskarmene, kan de males med Linoljemaling som vanlig vedlikehold (Jfr Kirkeordningen § 23). Det er viktig at det utføres av maler med god kjennskap til linolje og antikvariske bygg.

Grindheim kirke

Grindheim kirke er bygget i 1783 og er den andre kirke på stedet man kjenner til. Første skriftlige omtale av kirke på stedet er ca 1620, men soknet nevnes i 1425 (*Askeladden*).

Kirken rapporteres å ha 250 sitteplasser. Kirken sokner til Grindheim menighet og forvalteransvaret for kirken ligger til Lyngda kirkelige fellesråd.

Vernestatus

Kirken har vernestatus Automatisk listeført (1650 - 1850). Middelaldersk kirkegård følger kirketomt samt sørover fram til to fredede gravminner på haugen 10-15 meter sør for kirken.

Universell tilpasning

Kirken har universell tilgang via permanent rampe til sideinngang. Rullestolbruker kan ikke selv åpne døren uten hjelp. Kirken har HC toalett i nærliggende bygg, ca 60 m unna. Det er avmerket plass for HC parkering.

Kirkens konstruksjon:

Kirken er bygget med Tre - tømret/laftet som hovedmateriale. Den er kledd med malt trepanel.

Vedlikehold:

Kirken ble sist vedlikeholdt utvendig i 2009. Fasaden ble behandlet med Linoljemaling. Sist tilsyn ble utført 2020.

Oppvarming av kirken

Oppvarmingen av kirken skjer hovedsakelig ved hjelp av Rørovn under benk.

Kirkeklokke, ringeanlegg og kirkeur

Kirken har én klokke, som betjenes manuelt. Det er regelmessig tilsyn av klokkene.

Hovedinstrument

Kirken har Pipeorgel som hovedinstrument. Orgelet ble installert i 1979 og regnes som å være i bra tilstand. Kirken har i tillegg et digitalt piano.

Kirketekstiler

Kirken har en messehagel rødt. Messehaglene oppbevares på egnet henger. Det er gjennomført lysavskjermende tiltak i kirken.

Lyd og AV utstyr

Det er installert videokanon i kirken samt utstyr for overføring av gudstjeneste digitalt til omsorgsenteret og evt. til digital kringkasting av gudstjeneste. Dette utstyret er imidlertid utdatert og kirken trenger nytt videoutstyr. Montering av nytt utstyr er søknadspliktig. Det er installert høyttaleranlegg. Det er også installert egen styringspult.

Kirkens bruksvennlighet

Kirken oppleves lite brukervennlig og lite barne- og familievennlig

Andre kommentarer fra menighet/fellesråd:

Kirken er et egnet seremonihus til bryllup, gudstjenester og begravelser, men lite egnet til andre ting. Plassen i koret er trangt og oppleves utfordrende når flere frivillige forsangere, barnekor eller lignende skal delta i gudstjenester eller kirkelige handlinger.

Aktuelt under befaring og saker siden sist visitas 2016

Sakristi - Også i Grinheim kirke fikk man ominredet og pusset opp sakristiet slik at dette ble et langt med anvendelig rom. Alle skapen gjør at man nå har bedre lagringsplass for utstyr. (Sak 17/03579)

Plassering av piano og plass for rullestol - Under befaringen ble det drøftet muligheter for å flytte pianoet til motstående tverrskip, ved fyringsovn. Her er allerede et noe åpnere rom grunnet

fyringsovenen og det skal muligens relativt små tilpasninger til. Dette ville frigjort plassen fra der den andre fyringsovenen stod, og som nå benyttes til piano, til bruk for rullestol. Vi mottar gjerne en søknad dersom menigheten ønsker å se på muligheter for dette.

Undertegnede nevnte under befaringen plassering av taklamper, skilt for nødutgang, kamera for videooverføring etc. Kunne det ha vært nyttig med en gjennomgang sammen med en konservator for å sett på andre løsninger?

Det er en utfordring at de flotte og unike utsmykningne som preger kirken skjemmes av hvordan enkelte ting er plassert opp gjennom tidene. Belysningen ser ut til å være kommet i 1983, og det kan se ut som man bare delvis har fulgt opp Riksantikvarens anbefalte plasseringer den gang.

Det var gjort en prøveplassering med led, lys opp en av bjelkene. Det kunne vært interessant å sett på alternative belysingsmuligheter, men dette bør gjøres sammen med konservator og kulturminnefaglig kompetanse. Biskopen kan være behjelpelig med å få til en slik befarings dersom menighetsrådet ønsker å ta opp saken.

Det ble under befaringen observert at opphengsbejelker til galleri viser tegn til utglidning fra tømmervegg. Dette må være fra tidligere dato, da det er satt opp vinkeljern som forsterkninger. Men det bør dokumenteres om dette er stabilt eller om det pågår endring som kan svekke

konstruksjonen.

Eiken kirke

Eiken kirke i Lister og Mandal prosti er bygget i 1818 og er den andre kirken på stedet man kjenner til. Første omtale av kirke på stedet ca 1620, mens soknet nevnes allerede i 1417. Den forrige kirken var noe mindre og tomten skal ha ligget under nordre del av dagens kirke. Tømmer fra forrige kirke skal ha blitt gjenanvendt i den nye kirken. Det er ukjent når den forrige kirken ble bygget, men ved kirkesalget i 1725 skal den ha blitt betegnet som gammel.

Kirken er oppgitt til å ha 300 sitteplasser. Den sokner til Eiken menighet og forvalteransvaret for kirken ligger til Hægebostad kirkelige fellesråd.

Vernestatus

Kirken har vernestatus Automatisk listeført (1650 - 1850). Fredet kirkegård følger stort sett dagens kirketomt og avgrensens av kirkegårdsmur i nord og øst. I sør treffer sikringssonen et annet fredet kulturminne, tre steinkors av «birkeli-typen» fra middelalderen. Disse har trolig vært høyere og er trolig blitt brukket av.